

Samrådsredogörelse

Detaljplan för Bromsten 9:2 i stadsdelen

Bromsten, Dp 2020-13360

Innehåll

Sammanfattning	1
Bakgrund	2
Förslagets syfte och huvuddrag	2
Hur samrådet bedrivits	2
Inkomna synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstagande	3
Statliga och regionala myndigheter och förbund	3
Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar	12
Övriga remissinstanser	20
Sakägare enligt fastighetsförteckning	25
Övriga, ej sakägare	26
Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande	33
Föreslagna förändringar	34

Sammanfattning

Planen syftar till att möjliggöra ny bostadsbebyggelse, lokaler för centrumändamål, en förskola, plats för idrottsverksamhet, ett regionalt cykelstråk, två parker, gator samt en gång- och cykel bro till Sundbyberg. Planförslaget sändes ut på samråd 2022-09-20 - 2022-10-31. Under samrådet har 43 yttranden inkommit. Flertalet remissinstanser tillstyrker planförslaget men framför synpunkter i sak, framför allt vad gäller trafik, buller och skyfall. De flesta sakägare och övriga boende som framfört synpunkter önskar att trafiksituationen i Bromsten avhjälps, exploateringen blir lägre och är positiva till förslaget på en ny gång- och cykelbro mellan Bromsten och Sundbyberg.

Med anledning av de synpunkter som framförts under samrådet kommer följande frågor att studeras vidare i det fortsatta planarbetet: trafiksituationen, bullerproblematiken, skyfall, gestaltning och utformning samt en ny gång- och cykelförbindelse till Rissne/Sundbyberg. Kontoret föreslår att förslaget anpassas så

att bebyggelsen bättre hanterat den befintliga bullerproblematiken. Därutöver behöver skyfallslösningarna konkretiseras och redovisas tydligare i planhandlingarna till granskningsskedet. För att stärka områdets arkitektoniska kvalitet kommer ett arkitekturprogram att tas fram. Slutligen behöver trafikfrågorna att utredas vidare och eventuella justeringar av planförslaget göras för att på bästa sätt hantera den tillkommande trafiken.

Kontorets sammanfattande bedömning är att de inkomna synpunkterna kan hanteras i det fortsatta arbetet.

Bakgrund

Förslagets syfte och huvuddrag

Detaljplanen syftar till att möjliggöra ny bostadsbebyggelse, lokaler för centrumändamål, en förskola, plats för idrottsverksamhet, ett regionalt cykelstråk, två parker, gator samt en gång- och cykelbro till Sundbyberg. Den nya bebyggelsen föreslås komplettera det befintliga bostadsutbudets bebyggelsetypologi för att uppnå en blandad stad med fler valmöjligheter. Strukturen av bebyggelse, gator, parker och mötesplatser ska bidra till att koppla samman området med sin omgivning i syfte att göra Stockholm till en mer sammanhängande stad samt stärka tryggheten. Bebyggelsens gestaltning och struktur syftar till att utläsas som en sammanhållen enhet, skapa stadskvaliteter samt verka för ett tydligt möte mellan privat och offentligt. Bebyggelsen ska anpassas till det kuperade landskapet på platsen, vilket åstadkoms bland annat genom bebyggelsens placering, att byggnaderna trappar upp längs med gatorna samt att gårdar ska möta naturmarken på ett naturligt sätt.

Hur samrådet bedrivits

Plansamråd för aktuell detaljplan pågick under perioden 2022-09-20 - 2022-10-31. Information om samrådet skickades ut enligt sändlista till remissinstanser och berörda sakägare enligt fastighetsförteckningen. Samrådsförslaget visades i Tekniska Nämndhuset, FYRKANTEN i Tekniska Nämndhuset, Fleminggatan 4 samt Spånga Bibliotek, Värsta allé 12 i Spånga centrum samt på stadsbyggnadskontorets hemsida, www.stockholm.se/detaljplaner. Annons om samråd och samrådsmöte publicerades i lokaltidningen Mitt i Vällingby lördag 24 september 2022. Samrådsmöte hölls 2022-10-11 i Bromstenskolans matsal, Carl Barks väg 10B, där ca 50 personer närvarade.

Inkomna synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Nedan redovisas en sammanfattning av de synpunkter som inkom under samrådet. Stadsbyggnadskontorets kommentarer och ställningstagande redovisas i kursiv stil.

Statliga och regionala myndigheter och förbund

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen bedömer utifrån ingripandegrunderna i 11 kap. 10 § PBL att planförslaget behöver bearbetas vad gäller frågor som rör miljö kvalitetsnormer för vatten samt hälsa och säkerhet med avseende på risk för buller, vibrationer, förorenad mark, översvämning och ras och skred.

Länsstyrelsen lämnar även rådgivande synpunkter kopplat till säkerhet med avseende på farligt gods samt synpunkter som har betydelse för planens genomförbarhet gällande fornlämningar.

Miljö kvalitetsnormer för vatten (MKN)

Planområdet ligger inom avrinningsområdet för ytvattenförekomsten Brunnsviken (SE658507-162696). Enligt VISS har Brunnsviken otillfredsställande ekologisk status och uppnår ej god kemisk ytvattenstatus. Enligt planhandlingarna kan planförslaget och de föreslagna dagvattenåtgärderna leda till att föroreningsbelastningen till Brunnsviken ökar. Kommunen bedömer att planförslaget inte försämrar möjligheterna till att på sikt nå god status i recipienten i enlighet med MKN för vatten. Detta bedömer kommunen utifrån att detaljplanen med de åtgärder för dagvattenhantering som föreslås följer både Stockholms stads riktlinjer för nyexploatering samt det lokala åtgärdsprogrammets intentioner för förbättrad kvalitet i Brunnsviken. Länsstyrelsen anser dock att kommunen behöver se till att tillräcklig rening anläggs och att åtgärdsnivån följs, i och med de utmaningar som finns i Brunnsviken gällande möjligheten att följa MKN för vatten.

Dagvattenutredningen (WSP 2022-09-02) redogör för dagvattenhanteringen inom både kvartersmark och allmän platsmark. Inom kvartersmark framgår det vilken fördröjningsvolym som behövs inom varje kvarter. För allmän platsmark saknas en liknande redogörelse. Det saknas även exempelvis en färdig plan för idrottsytan när det gäller utformning och förslag på dagvattenhantering samt vilken fördröjningsvolym som krävs. Kommunen behöver i planbeskrivningen utreda och redogöra för hela planområdets dagvattenhantering och fördröjningsvolym för att visa att dagvattenhanteringen är tillräcklig och förenlig med möjligheten att följa MKN för vatten.

Delar av planområdet har stor lermäktighet med bitvis höga grundvattennivåer. En av dagvattenutredningarna (WSP, 2022-09-02) gör en sammantagen bedömning att genomsläppligheten i området generellt är låg och att möjligheterna till infiltration av dagvatten till djupare marklager är små. Kommunen behöver närmare redogöra för om, och i så fall hur, dagvattenhanteringen anpassas till markens genomsläpplighet.

I den miljötekniska markundersökningen (Geosigma 2021) påträffades vissa föroreningar i jord och grundvatten. För att undvika spridning av föroreningar behöver kommunen beakta detta vid utformandet av eventuella dagvattenanläggningar inom aktuella områden.

Hälsa och säkerhet

Buller

Trafikbullerutredningen (Structor 2022-07-06) visar att Trafikbullerförordningens riktvärden, *Förordning (2015:216) om trafikbuller vid bostäder*, i flera fall överskrids i den planerade bebyggelsen. För att klara förordningens riktvärden föreslås omfattande tekniska åtgärder. Det är enligt Länsstyrelsens tolkning inte förenligt med trafikbullerförordningen att använda tekniska åtgärder i den omfattning som föreslås för att klara riktvärdena. Kommunen behöver i första hand bearbeta bebyggelsens lokalisering, placering och utformning för att åstadkomma en god ljudmiljö och för att säkerställa människors hälsa med avseende på buller. En genomtänkt utformning, såsom slutna kvarter, veckade fasader och genomarbetade planlösningar, innebär ofta att tekniska åtgärder helt kan undvikas. Om tekniska åtgärder ändå krävs för *ett fåtal* bostäder och för att skapa en god helhetslösning, kan de eventuellt accepteras, men då behöver kommunen motivera detta tydligt i planhandlingarna.

Kvarter B, C, D, E, F och I

I kvarter C och D måste lägenheter större än 35 kvm göras genomgående. I kvarter E, F och I överskrider den dygnsekvivalenta ljudnivån vid fasad mot Dikesvägen Trafikbullerförordningens riktvärden för både lägenheter större än 35 kvm och lägenheter som är högst 35 kvm. Det innebär att nästan hälften av lägenheterna i kvarter E, F och I behöver göras genomgående eller helt vändas mot luddämpad sida. För att nå en god helhetslösning föreslår kommunen tekniska åtgärder i kvarter B och I för ett fåtal lägenheter.

De planlösningar och åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa människors hälsa avseende buller behöver kommunen dels redovisa i planbeskrivningen, dels reglera platsspecifikt i plankartan.

Kvarter G och H

Hela fasaden mot Dikesvägen har ekvivalenta ljudnivåer över 70 dBA och en del av fasaderna mot tvärgatorna bort från Ulvsundavägen har ljudnivåer som överskrider 65 dBA. Det innebär att alla lägenheter i de delarna av kvarteret måste göras genomgående eller helt vändas mot en luddämpad sida som innehåller riktvärdena. För att uppfylla riktvärdet föreslår kommunen tekniska åtgärder i form av delvis inglasade balkonger eller 1,1 meter akustiskt tätt räcke kompletterat med ljudabsorbenter inomhus i boningsrummens tak. Åtgärderna omfattar ett stort antal lägenheter och är inte att betrakta som ett fåtal kompenserande åtgärder för att nå en god helhetslösning.

Trafikbullerförordningen reglerar riktvärden utomhus vid fasad och ska enligt länsstyrelsens tolkning klaras utanför eventuella inglasningar. Länsstyrelsen vill även uppmärksamma kommunen på att åtgärder inomhus, såsom föreslagna ljudabsorbenter i boningsrummens tak, överhuvudtaget inte kan tillämpas för att klara utomhusvärden. Kommunen behöver bearbeta utformning och placering av kvarteren för att säkerställa att bostäderna inte medför att människors hälsa tar skada på grund av buller.

Vibrationer

I planbeskrivningen skriver kommunen att det bör säkerställas att byggnaderna konstrueras på sådant sätt att markvibrationerna inte sprids till byggnaderna. Kommunen behöver komplettera planbeskrivningen med information från *Trafikbullerutredningen* (Structor 2022-07-06), där det framgår att ytterligare vibrationsutredningar krävs i de fall bebyggelsen inte grundläggs på pålar.

Kommunen bedömer att vibrationer från vägtrafik inte överstiger riktvärde om 0,4 mm/s i färdig byggnad givet att byggnaderna pålas. Länsstyrelsen anser att kommunen behöver införa en bestämmelse i plankartan som reglerar grundläggning så att komfortvägd vibrationsnivå i bostadsrum inte överskrider riktvärdet 0,4 mm/s vid fordonspassage.

Förorenade områden

Föroreningar i mark har påträffats inom planområdet med föroreningshalter som överstiger Naturvårdsverkets riktvärden. Kommunen skriver även att det vid schaktning och hantering av

överskottsmassor bör beaktas att det förekommer enstaka halter av metaller och PAH överstigande Naturvårdsverkets generella riktvärden för förorenad mark. Kommunen behöver i planbeskrivningen specificera vilket riktvärde som ska uppnås vid efterbehandling.

Översvämningsrisk

Planområdet är utsatt för översvämningsrisk på grund av skyfall. Med dagens markanvändning riskerar planområdet att översvämmas med vattendjup upp till 1 meter vid ett 100-årsregn med klimatfaktor. I planförslaget avser kommunen att hantera översvämningsrisken genom att bland annat avsätta ytor på allmän platsmark som tillåts bli översvämmade vid skyfall, exempelvis *Vattenparken*. Länsstyrelsen anser att översvämningsrisken och de föreslagna åtgärdernas effekt behöver analyseras med en hydrodynamisk skyfallsmodell för att markens lämplighet, med hänsyn till risken för översvämning, ska kunna bedömas. På grund av osäkerheterna i genomförd skyfallsanalys anser Länsstyrelsen att det inte går att ta ställning till markens lämplighet. Detta bekräftas i skyfallsanalysen (WSP, 2022-09-02), där det framgår att genomförd analys antingen kan överskatta eller underskatta översvämningsrisken samt medför svårigheter att bedöma föreslagen skyfallshantering på en detaljerad nivå. Länsstyrelsen hänvisar till Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps *Vägledning för Skyfallskartering* (2017) för mer information om karteringsmetoder.

Nedströms planområdet finns områden med stor översvämningsrisk, exempelvis delar av Ulvsundavägen och längs med Råstabäcken. I det fortsatta planarbetet behöver kommunen särskilt beakta översvämningsrisken utanför planområdet. Om föreslagen markanvändning kan medföra ett ökat utflöde från planområdet behöver kommunen redovisa vilka konsekvenser som kan uppstå längs med rinnvägar och på de platser där vattnet samlas. Om det påverkar omkringliggande bebyggelse utanför planområdet behöver kommunen även säkerställa skyddsåtgärder för att detta ska undvikas. Kommunen behöver också bedöma och, vid behov, säkerställa framkomligheten till och från planområdet för utryckningsfordon.

Kommunen behöver reglera de åtgärder som krävs för att marken ska bli lämplig utifrån översvämningsrisk för föreslagen användning på plankartan, samt beskriva dessa i planbeskrivningen.

Risk för ras och skred

Delar av planområdet består av lera och inom vissa områden finns stora höjdskillnader. Kommunen bedömer att det inte finns problem med ras eller skred för dagens situation eller för planerad utformning. De geotekniska PM som har tagits fram rör dock främst kvartersmark. För att visa att planförslaget är lämpligt behöver kommunen redogöra för och bedöma stabiliteten för området i sin helhet samt ange bakgrund till bedömningen för rasrisk.

I skyfallsanalysen (WSP, 2022-09-02) framgår att förändringar i marknivåer inom delar av planområdet kan bli stora, bland annat vid *Vattenparken* där en skyfallsyta planeras. Kommunen behöver bedöma risken för skred inom kvartersmark och allmän platsmark utifrån de planerade förhållandena. Både totalstabilitet och lokalstabilitet behöver vara tillfredställande för att marken ska vara lämplig för föreslagen användning.

PM Geoteknik (Tyréns, 2022-04-12) föreslår att planerade byggnader inom kvarter E och F grundläggs på ett sådant sätt att laster inte påförs marken. För att visa att planförslaget är lämpligt utifrån risken för ras och skred behöver kommunen förtydliga om begränsningar i tillkommande laster är en förutsättning för tillfredställande stabilitet. Vidare behöver kommunen reglera de åtgärder eller begränsningar som syftar till att minska risken för skred på plankartan.

I planhandlingarna framgår att branta slänter finns inom delar av planområdet. I de fall befintliga slänter ska behållas behöver kommunen bedöma risken för ras, inklusive blocknedfall, och vid behov säkerställa åtgärder på plankartan.

Råd om tillämpning av 2 kap. PBL - Transporter med farligt gods
Planområdet ligger intill Ulvsundavägen som är en primär transportled för farligt gods. Kommunen har bedömt att föreslagen markanvändning kan vara lämplig under förutsättning att riskreducerande åtgärder följs för att uppnå en acceptabel risknivå (*Riskbedömning*, Bengt Dahlgren 2022). För att visa att planförslaget är lämpligt bör kommunen bedöma hur en förändring i fördelningen mellan klasser av farligt gods påverkar risknivåerna, bland annat mot bakgrund av pågående energiomställning. Länsstyrelsen anser att det inte kan uteslutas att exempelvis transporter av brandfarliga gaser blir mer frekventa i framtiden än vad som har analyserats i riskbedömningens känslighetsanalys. Kommunen bör därför belysa dessa osäkerheter samt bedöma behovet av ytterligare riskreducerande åtgärder för att föreslagen markanvändning ska vara lämplig även över tid.

Övriga synpunkter av betydelse för planens genomförbarhet -
Fornlämningar

I nordvästra delen av planområdet föreslår kommunen en lekpark och ett utegym. Enligt illustrationsplanen ska dessa placeras precis i anslutning till, och kanske till och med på, gravfältet med beteckning L2014:8294. För att visa att planförslaget är lämpligt ur fornlämnings synpunkt bör kommunen ändra placeringen av lekparken och utegymmet.

I mitten av planområdet finns ett gravfält med beteckning L2014:8108 som idag är beväxt med sly. Ett ärende om förundersökning finns hos länsstyrelsen. Länsstyrelsen anser att fornlämningens eventuella påverkan på detaljplanen inte kan bedömas innan resultatet av den arkeologiska förundersökningen är färdig.

Eventuella markingrepp i anslutning till registrerad fornlämnings är tillståndspliktigt enligt kulturmiljölagen. Eventuell ansökan ska inkomma till länsstyrelsens enhet för investeringsstöd och kulturmiljö i god tid innan planerat arbete.

Undersökning om betydande miljöpåverkan

Länsstyrelsen delar kommunens bedömning att detaljplanens genomförande inte kan förväntas medföra betydande miljöpåverkan.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Planbeskrivningen kompletteras avseende dagvattenhanteringen på allmän plats och möjligheten att uppfylla MKN.

Planbeskrivningen kompletteras avseende hur planförslaget anpassats till markens genomsläpplighet.

Planbeskrivningen kompletteras avseende hur kommunen beaktar spridning av föroreningar vid utformandet av nya dagvattenanläggningar.

I princip allt dagvatten på allmän plats kommer att renas i skelettjordar för att uppnå MKN. Dikesvägens östra del avleds till grön slänt och dike.

En hydrodynamisk skyfallsmodell tas fram till granskningen. Den befintliga översvämningsrisken för Ulvsundavägen kvarstår efter genomfört projekt, men beror då huvudsakligen på flöden från östra sidan av Ulvsundavägen. Detta flöde kan inte hanteras inom Bromstensgluggen utan skulle i stället behöva hanteras längre

uppströms inom Sundbybergs kommun. En diskussion kring om och hur detta vatten ska hanteras pågår.

Skyfallsanalysen kompletteras med ett avsnitt om framkomligheten för utryckningsfordon.

Plankartan kommer att förtydligas med en illustration av den planerade utbredning av skyfallsytorna.

Planförslaget förtydligas avseende utformning av planlösning för kv. B, C, D, E, F och I utifrån bullersituationen.

Utformningen av kvarter G och H ses över i syfte att minska andelen lägenheter som kräver tekniska åtgärder.

Plankartan kompletteras med bestämmelse som reglerar grundläggning så att komfortvägd vibrationsnivå i bostadsrum inte överskrider riktvärdet 0,4 mm/s vid fordonspassage.

Planbeskrivningen kompletteras med riktvärdet för metaller och PAH vid efterbehandling.

Ett geotekniskt PM för allmän platsmark tas fram till granskningen. Detta geotekniska PM kommer att beskriva ras- och skredrisk invid vattenparken. Därutöver kommer risken för ras och blocknedfall från befintliga slänter beskrivas.

Risk för ras och skred bedöms som låg vid kv. E och F. Topografin är svagt lutande. Utöver det ligger berget ytligt i områdets västra del, vilket även det är gynnsamt ur ett stabilitetsperspektiv.

Planerade byggnader i kv. E och F ska grundläggas på ett sådant sätt att laster förs över direkt till berg eller via pålar till fast mark/berg och inte påförs marken. Planbeskrivningen kompletteras avseende detta.

Planförslaget utgår från den riskbild för farligt gods som finns i nuläget. Det är inte möjligt att beakta spekulativa risker vid olika framtidsscenario inom ramen för planförslaget.

Lekparken och utegymmet ska placeras så att de inte kommer i konflikt med fornlämningen. Illustrationsplanen behöver uppdateras så att fornlämningsområdet tydligare framgår i förhållande till gymmet/lekparken.

*Fornlämningen L2014:8108 behöver utredas vidare.
Planbeskrivningen behöver tydliggöras avseende detta.*

Region Stockholm (Trafikförvaltningen)

Region Stockholm ser positivt på att en ny gång- och cykelkoppling skapas med föreslagen bro till Rissne.

Region Stockholm skriver att det är en utmaning att trafikera området med buss eftersom en genomgående gata saknas. De anser att planen behöver skapa förutsättningar för två alternativ, en med möjlighet till vändning och reglering i norra delen av Frodevägen och en genomgående via Frodevägen och Rissnavägen.

Rissnavägens körbana föreslås bli 5,5 m. Detta är otillräckligt för busstrafik. Bredd om 7 m krävs.

Region Stockholm konstaterar att planhandlingarna inte är tillräckligt detaljerade för att kunna avgöra om föreslagen utformning fungerar för busstrafik. Hållplatslägen är inte redovisade och vändytan saknar mått. De önskar en fortsatt dialog om utformningen.

Region Stockholm anser att bostäder bör utformas så att Folkhälsomyndighetens riktvärden avseende lågfrekvent buller innehålls i minst hälften av boningsrummen. Bullerproblematik kopplat till busstrafiken ska beskrivas i planbeskrivningen.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

*Rissnavägens körbana har potential att breddas om busslinje införs.
Denna åtgärd ingår inte i detaljplaneförslaget eftersom
Rissnavägen huvudsakligen är belägen utanför planområdet.*

*Gällande detaljplan för aktuellt område anger GATA vilket innebär
att en framtida breddning av körbanan vore planenlig.*

*Vid vattenparken samt invid kv. B finns möjlighet till bussfickor.
Detta framgår i illustrationsplanen. Hållplatslägen kommer att
beskrivas tydligare i planbeskrivningen till granskningsskedet. Det
finns ännu inget beslut om ny busslinje.*

*Stadsbyggnadskontoret bedömer inte att det finns en konflikt mellan
angöringsplatsen och parkeringsplatsen för rörelsehindrade vid
vändytan invid förskolan.*

*Planbeskrivningen kompletteras med skrivning om lågfrekvent
buller.*

Storstockholms Brandförsvär

SSBF skriver att överlag innehåller riskbedömningen tydliga resonemang runt riskbild och olika olyckors konsekvenser på området. En tydligare redovisning av åtgärdernas effekt på riskbilden skulle stärka SBK i sin fortsatta bedömning om risknivån inom planområdet kan accepteras samt vilka riskreducerande åtgärder som krävs.

SSBF ser positivt på att all bostadsbebyggelse i planen planeras för Tr2 trapphus. Utifrån planunderlaget konstaterar SSBF att avstånd till angreppspunkt för räddningsinsats inte överstigs. Förslagets höga byggnader ställer speciella krav på både utrymningslösningar och hjälpsystem för räddningstjänstens insats.

Vidare skriver SSBF att:

- framkomlighet, tillgänglighet och tillgång till brandvatten måste beaktas i det fortsatta planarbetet och i projekteringen
- tillgänglighet till förskolan planeras på ett sådant sätt att åtkomlighet för brandförsvarets höjdfordon mot byggnadens fasad skapas
- träd och annan vegetation får inte hindra räddningstjänstens framkomlighet eller åtkomlighet vid insats
- planprocessen bör ta hänsyn till undermarksanläggningar som planeras inom området och dessa anläggningars behov av utrymnings- och angreppsvägar samt behov av brandgasventilation
- framkomlighet vid skyfall bör beaktas i fortsatt planering.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Staden ser över tillgänglighet till förskolan och återkommer med förtydligande om detta.

Staden ser över om planerade träd påverkar räddningstjänstens framkomlighet. Utrymning planeras ske via Tr2-trapphus.

Byggaktören ska redovisa acceptabel lösning avseende brandskydd.

Staden ser över behov av ytterligare åtgärder för att hantera vattendjupen på gata 9 vid skyfall till granskningen.

Frågan om brandvatten utreds under systemhandlingsarbetet.

Trafikverket

Trafikverket har ingen erinran.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Yttrandet noteras.

Luftfartsverket

Luftfartsverket har i egenskap av sakägare för CNS-utrustning inget att erinra mot detaljplanen. Luftfartsverket förbehåller sig rätten att revidera yttrandet vid ny provning om regelverk förändras eller ny CNS-utrustning etableras i närhet

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Yttrandet noteras.

Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar**Stadsdelsnämnden**

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning är överlag positiv till föreslagen detaljplan men har följande synpunkter:

- En grön kil mellan naturområde i väst och det norra naturområdet saknas.
- Förutsättningar att underlätta för djurlivet att röra sig mellan grönytorna bör studeras.
- Förvaltningen ser gärna att förskolelokalerna kan användas för kvällsverksamhet. Det behöver synas på plankartan.
- Antal avdelningar förskolan planeras för behöver förtydligas.
- En specifik plan för *Vattenparken* behövs.
- Parken bör anläggas före byggnationen i området för att tillskapa en skyddad miljö för mindre vattensalamander och övriga djurlivet.
- Hela vattenparken behöver kraftigt bullerskydd om den över huvud taget ska användas för rekreation och för att skydda djurlivet.
- En bullerutredning för utemiljön saknas.
- Det måste förtydligas vem som ansvarar för skötseln av vattenmiljön.
- Designen av utsiktstornet i *Naturparken* behöver utformas så att miljön inte kan upplevas som otrygg.
- Diket mellan Dikesvägen och Ulvsundaleden bör dimensioneras så att den inte översvämmas vid höga flöden.
- Det saknas en tydlig och säker barriär mellan Ulvsundaleden och Dikesvägen.
- Plandokument bör skrivas med ett vårdat, enkelt och begripligt språk.
- En vidare undersökning av fornlämning/gravfält vid kvarter A behövs.
- Personalparkering för förskolan behövs, liksom parkeringsplats för funktionshindrade.
- Parkering för boende och besökare till kvarter D är inte redovisat.
- Frodevägen bör anläggas med utrymme för flexibuss och tydliga platser för färdtjänst med rullstolstaxi.

- Idrottsplatsen behöver bullerskydd.
- Toalettfaciliteter, elanslutning och parkering behöver finnas i anslutning till idrottsplatsen.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Planförslaget innebär nya gatumiljöer med trädplanteringar samt bostadsgårdar som blir en del av grönstrukturen i området.

Förskolan planeras bli 8 avdelningar. Frågan förtydligas till granskningsskedet.

SBK ser över om parken ska anläggas före byggnation av nya bostäder. Groddjursdammen kommer att ingå som en del i den skötselplan som staden tar fram för ekologiska skydds- och kompensationsåtgärder.

Bullerkarta för hela planområdet bifogas bullerutredningen till granskningen.

Vattenparken är delvis planerad med en bullerskyddande kulle mot Ulvsundavägen.

Enligt planförslaget sköter stadsdelsförvaltningen vattenmiljön då den är belägen på parkmark. Frågan studeras vidare till granskningen.

Utformningen av utsiktstornen är viktig av trygghetsskäl men är inte en fråga som regleras i detaljplanen.

Frågan om belastning på anslutningspunkten och vattenvolymerorna kommer att studeras vidare under planprocessen.

Frågan om buller och farligt gods är hanterad i planförslaget. Staden kommer att studera frågan om eventuell barriär mot Ulvsundavägen till granskningsskedet.

Frågan om fornlämningsområdet kommer att studeras under planprocessen. Det är önskvärt att inhämta samrådssynpunkterna tidigt i processen. Om det visar sig att det finns en konflikt mellan planförslaget och fornlämningsområdet finns möjlighet att hantera detta till granskningsskedet.

SISAB har inte efterfrågat särskilda parkeringsplatser för förskolans personal. Parkeringsplats för rörelsehindrade finns i planförslaget.

Parkering för kvarter D sker i parkeringsgarage under kv. C. Detta framgår i planbeskrivningen.

Frodevägen inklusive vändplatsen är anpassad för flexibuss.

Idrottsfastighetens utformning studeras till granskningsskedet.

Trafiklösningarna kommer att fortsatt studeras under planprocessen.

Diskussioner med Trafikförvaltningen om busstrafik pågår.

Bullerfrågan kommer att studeras vidare till granskningsskedet.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har följande synpunkter på planförslaget:

- Planhandlingarna bör precisera hur åtgärdsnivån för dagvatten ska säkerhetsställas i redogjorda lägen inom allmän platsmark.
- Planhandlingarna behöver förtydliga hur dagvatten från kvarterens sadeltak ut mot gator ska hanteras.
- Dagvattenutredningen för kvarter C bör ses över.
- Planhandlingarna behöver kompletteras för att säkerställa hur skyfall ska hanteras i redogjorda lägen och en hydrodynamisk modellering bör övervägas.
- Det fortsatta planarbetet bör se över hur en skyfallshantering inom naturvärdesobjekt 9b kan ske med en så liten inverkan på naturvärdena som möjligt.
- Det fortsatta planarbetet bör se över om skyddsvärda tallar kan bevaras inom förskoletomten för att upprätthålla delar av barrskogssambandet mot Rissne skog.
- Planhandlingarna bör kompletteras med mer preciserade åtgärder för fåglar och mindre vattensalamander samt en bedömning av hur kontinuerlig ekologisk funktion kan upprätthållas för dessa.
- Planhandlingarna bör kompletteras avseende trafikbuller inom kvarter G för att tydliggöra vilken eller vilka åtgärder som krävs för att riktvärden för trafikbuller ska klaras.
- Plankartan bör innehålla en störningsskyddsbestämmelse för vibrationer för byggnader närmast Ulvsundavägen där en risk föreligger.
- Underrättelser om påträffade föroreningar ska delges miljöförvaltningen i egenskap av tillsynsmyndighet.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Planerade skelettjordar totalt sett är tillräckligt för att uppnå Stockholms stads åtgärdsnivå men deras utformning behöver bevakas i kommande skeden när mer detaljerad projektering sker, för att säkerställa att tillräcklig volym skapas i samtliga gatussektioner.

Skyfallsytor preciseras som illustration i plankartan till granskningsskedet.

Sadeltakens dagvatten behöver studeras till granskningsskedet.

Staden kommer att kontrollera att dagvattenutredningen och plankartan överensstämmer samt att lösningen är tekniskt genomförbar till granskningen.

Skyfallsutredning kompletteras med hydrodynamisk modellering.

Utformningen av planerad mur/krossdike invid naturvärdesobjekt ses över till granskningen.

Stadsbyggnadskontoret har sett över de skyddsvärda träden inom förskoletomten. Trädfällningsförbud gäller för en skyddsvärd tall inom tomt.

Åtgärder avseende vattensalamandrar och fåglar finns preciserade i artskyddsutredningen och kommer vidare att ingå i en skötselplan.

Trafikkontoret

Trafikkontoret ser positivt på att bygga fler bostäder i Bromsten i ett blivande kollektivtrafiknära läge. Att bron över Ulvsundavägen genomförs är en viktig förutsättning för projektet.

Det är viktigt att projektet inte omöjliggör en framtida förlängning av Frodevägen vidare mot Rinkeby då ett huvudcykelstråk planeras där. Plankartan skapar en otydlighet gällande driftansvaret vid GC-VÄG förbi förskolan. Trafiksäkerheten behöver utredas i samband med att Rissnavägen öppnas upp mot Frodevägen. Ökad trafik kommer att kräva trafiksäkerhetshöjande åtgärder. Trafikkontoret anser att Rissnavägens körbana behöver breddas till sju meter för att möjliggöra en genomgående busslinje. Det behöver säkerställas att Frodevägens vändplats möjliggör busstrafik.

Trafikkontoret saknar vändmöjligheter vid tvärgående gator som avslutas i trappor. Vid garageutfarter är det viktigt att beakta de kontorsövergripande riktlinjerna som finns.

Trafikkontoret ser brister i att gångbanan och cykelbanan längs med gata 9 inte fortsätter på samma sida gatan. Sträckningen bör breddas till minst fem meter för att inrymma en gångbana- och cykeldel. Det är viktigt att cykelstråkets fortsättning vidare mot Rinkeby förtydligas.

Planområdet lutar mycket och det är viktigt att beakta tillgängligheten vid entréer. Trafikkontoret anser att det är problematiskt och kostnadsdrivande att anlägga trappor i de avfasade hörnen vid Rissnavägens korsning med Frodevägen. Om de inte går att arbeta bort föreslår trafikkontoret att de förläggs på kvartersmark.

Trafikkontoret ser problem med angöringsfickor i gatumiljön. Angöringsfickor utmed gatan bör inte vara en generell princip för ett helt nybyggt bostadsområde.

Trafikkontoret är positivt till att gaturummet planeras för att medge plantering av gatuträd men befarar att förslaget med en blandning av stora och små träd kommer att bidra till en orolig gatumiljö. De ser gärna en annan lösning för Frodevägen. Lastplatser för tömning av avfallskasuner ska samordnas med placering av gatuträd.

Trafikkontoret är positivt till att en ny lekplats ordnas i "Naturparken". De tycker att "Vattenparken" bör kompletteras med en lekplatsdel. Spontant bollspel och pulkaåkning bör säkerställas inom planområdet.

För att uppmärksamma värdet av områdets kulturhistoria tycker Trafikkontoret att det bör tydliggöras att tidigare åkermark har utvecklats till öppen gräsmark med inslag av buskar, främst slån.

Trafikkontoret tycker att hänsyn bör tas till befintliga belysningsstolpar vid val av lackeringskulör på nya. Där alternativ lösning med stolpmonterade armaturer kan väljas bör det göras.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Frågan om angöring till förskolan behöver studeras vidare till granskningsskedet.

Rissnavägen ingår inte i planområdet så trafiksäkerhetshöjande åtgärder behöver hanteras utanför detaljplaneprojektet. Frågan hanteras i de lokala trafikföreskrifterna.

Gång- och cykelstråket ska ansluta till befintlig grusstation vid nätstation norr om planområdet. Planbeskrivningen kompletteras avseende detta.

Tvärgatorna kommer inte att ha tung fordonstrafik såsom sophämtning. Det kommer finnas vändmöjlighet för exempelvis flyttbilar m.m. Till samrådet är det allmän platsmark i fasadliv.

Frodevägens vändplats är dimensionerad för ledbuss och därmed tillräckligt stor för att samtliga fordon ska kunna vända där.

Stadsbyggnadskontoret anser att trapporna bidrar till stadsbilden och är ett lämpligt sätt att hantera höjdskillnaderna på.

Förslaget innebär inte angöringsfickor överallt utan dessa varvas med en relativt stor mängd trädplanteringar. Vi behöver arbeta med angöringsfickor för att uppfylla detaljplanens syften att skapa stadskvalitéer och stärka tryggheten i området (mer liv- och rörelse).

Exploateringskontoret ser över frågan om småkroniga respektive bredkroniga träd under systemhandlingsarbetet.

Planförslaget erbjuder parkområden där möjlighet till spontanidrott finns. Möjligheten till pulkaåkning kommer att utredas under systemhandlingsarbetet.

Frågan om linspänd belysning ses över under systemhandlingsarbetet. Frågan regleras inte i detaljplanen.

Stadsbyggnadskontoret kommer att utreda om det finns möjlighet att inrymma lek i vattenparken. Stadsbyggnadskontoret bedömer att planförslaget uppnår parkriktlinjerna eftersom naturslänten i väst ger möjlighet för naturlek.

Exploateringskontoret

Exploateringskontoret har medverkat i planprocessen och ställer sig positiva till planförslaget. De stora investeringar i allmän platsmark som detaljplaneförslaget innebär anses vara motiverat. Det innebär dock att det i fortsatt arbete är viktigt att den exploateringsgrad som föreslås bibehålls eller utökas, för att kunna säkerställa projektets genomförande.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Yttrandet noteras.

Stockholms stadsmuseum

Stadsmuseet har inga större invändningar mot förslaget. De är positiva till att bebyggelsen ska anpassas till det kuperade landskapet på platsen. Det är rimligt att placera den mer stadslika

kvartersbebyggelsen närmare Ulvsundavägen och lameller med gavlarna mot småhus- och radhusbebyggelsen som en nedtrappning mot den småskaliga bebyggelsen i väster.

Stadsmuseet noterar dock att exploateringen har ökat från 800 bostäder till 1 000 bostäder sedan startpromemorian, och att högsta våningsantal därmed har ökat från fyra-sex våningar till i vissa fall åtta våningar samt ett punkthus om fjorton våningar.

Inom planområdet ligger ett antal fornlämningar och kulturhistoriska lämningar. Stadsmuseet anser fortsatt att anpassning ska ske till fornlämningar.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

En grov uppskattning av antalet bostäder görs i samband med Start-PM. Under detaljplanearbetet har andelen smålägenheter ökat vilket innebär en ökning av det totala antalet bostäder. Därutöver har den föreslagna exploateringen ökat något sedan Start-PM, delvis på grund av att större volymer planeras mot Ulvsundavägen. Stadsbyggnadskontoret bedömer fortfarande att den föreslagna exploateringen inom planområdet är lämplig utifrån stads- och landskapsbilden.

Befintliga fornlämningar kommer att utredas vidare till granskningsskedet.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

Skönhetsrådet avstyrker förslag till detaljplan i föreliggande form.

Skönhetsrådet ser det som möjligt att bygga på platsen men att förslaget behöver bearbetas kraftigt för att lyckas skapa trivsamma rum som förhåller sig i skala och höjd till den lägre bebyggelsen i Bromsten. Förslaget presenterar tio hårdexploaterade kvarter invid en starkt trafikerad trafikled. Resultatet blir en storskalig och monoton stadsdel med radhus och skog som grannar, men som stadsdelen vänder ryggen till. Rådet anser att det saknas motiv till valet av skala och det saknas även en analys av vad stadsdelen förutom fler bostäder ska tillföra i relation till sin omgivning.

Skönhetsrådet skriver att om den långsiktiga ambitionen är att omvandla Ulvsundavägen bör man bygga mot gatan och möjliggöra för fler kopplingar på sikt.

De tycker att det är olyckligt att bebyggelsen gör intrång i två områden med höga naturvärden och föreslår att kv. D och E justeras för att minimera det. De noterar att 7 av 16 värdefulla träd kommer att försvinna med byggandet. Bland dem är sälj ett av de viktigaste

pollinationsträden på våren och asp betyder mycket för artrikedomen.

Skönhetsrådet tycker att förskolans placering är bra men bör studeras i förhållande till fornlämningar. De förordar att gång- och cykelbron görs mer generös och mer generell för framtida behov. Höghuset vid brofästet finner rådet omotiverat, ett tveksamt stadbyggnadsgrepp.

Rådet tycker att strukturen i förslaget fungerar och bebyggelsen är fint inlagd i landskapet. De önskar däremot en ambitiösare arkitektur som tar tillvara det exponerade läget i kvarteren med för stadsbilden så viktiga fasade hörn. Inga synliga elementskarvar bör tillåtas. Fler arkitekter inom kvarteren eller åtminstone en per kvarter är att förorda.

Rådet konstaterar att förslaget uppvisar bra offentliga rum och förskola men har stor förbättringspotential gällande bebyggelsens disponering, höjder och bevarande av naturvärden.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Planförslagets skala och struktur är anpassat till platsens förutsättningar och den befintliga bebyggelsen. Skalan är högre mot Ulvsundaleden och lägre mot de befintliga småhusen i Bromsten. Stadsbyggnadskontoret bedömer att planförslaget har anpassats till stads- och landskapsbilden.

Stadsbyggnadskontoret kommer att ta fram ett arkitekturprogram där utformning och gestaltning studeras vidare till granskningsskedet.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att den högre byggnaden invid brofästet är motiverad. Byggnaden skapar en ökad orienterbarhet i området. En liknande byggnad finns vid bron mellan Rinkeby och Ursvik.

Utbildningsförvaltningen

Bromstensgluggen är med i stadens senaste bostads- och befolkningsprognos. Det innebär att det skolbehov som kan komma att generera finns med i den strategiska planeringen för skolbehovet i området. Antalet planerade bostäder i Bromstensgluggen enskilt (c:a 800 bostäder) betingar inte behov av en ny skola.

Utbildningsförvaltningen skriver att det däremot hade varit önskvärt att pröva förutsättningar för skola i Bromstensgluggen för att jämföra platserna Bromstens IP och Bromstensgluggen.

Utbildningsförvaltningen vill lyfta vikten av planering för säkra skolvägar från Bromstensgluggen mot övriga skolor i området.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

I nuläget finns inga planer på att pröva en ytterligare skola inom planområdet.

Sundbybergs stad

Sundbybergs stad ser sammantaget positivt på förslaget att utveckla Bromstensgluggen. Målet är att fysiskt koppla samman Bromsten och Rissne med hjälp av en gång- och cykelbro, och därmed överbrygga Ulvsundaleden som idag utgör en barriär.

Förslaget är i enlighet med tidigare utpekad utveckling för området och förslaget bedöms bidra till en positiv förändring för Sundbybergs stad.

Sundbybergs stad ser ett stort behov att få involveras i vidare hantering kopplat till bron för anpassning till de förutsättningar som finns i Rissne. Sundbyberg ser fram emot ett konkretiserat mellankommunalt samarbete i nästa fas av detaljplanarbetet.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stockholms stad är också positiva till den föreslagna gång- och cykelbron och ser ett stort värde med att överbrygga Ulvsundaleden. Vidare samordning och samarbete med Sundbybergs stad kommer att ske inför granskningsskedet.

Övriga remissinstanser

Stockholm Vatten AB, SVOA

SVOA Investering

SVOA Investering informerar om att:

- det finns fler ledningsrättsområden över planområdet som behöver samordnas med planen.
- SVOAs allmänna bestämmelser för arbete intill bergsbelagda anläggningar ska följas.
- En huvudvattenledning finns nära planerade Dikesvägen. (gata 9) Skyddsområde för huvudvattenledningen är fyra meter på var sin sida av röret.
- Områden har lägsta vattentryck i förbindelsepunkt motsvarar +50 m vilket kan innebära att intern tryckstegring erfordras för tappställe över nivån +30 m.
- Vattenförsörjningen av exploateringsområdet behöver studeras i samband med projektering för att skapa en driftsäker rundmatning inom planområdet.

- Möjlig avledning av spillvatten från exploateringen behöver studeras närmare i samband med projektering för anslutning mot befintlig tunnel. Självfall är att föredra.

SVOA investering skriver att planerad exploatering ligger inom ett större avrinningsområde där åtgärder behövs innan en belastningsökning kan tillåtas. Närliggande Ulvsundavägen tar emot stora volymer dagvatten från ett avrinningsområde som ligger utanför planen inom Sundbybergs kommun. En diskussion kring framtida hantering pågår mellan Stockholms stad, Sundbybergs kommun, SVOA samt Sundbyberg Avfall & Vatten (Savab). Åtgärdsförslagen i planförslaget minskar översvämningens utbredning betydligt jämfört med befintlig situation.

SVOA investering påpekar att dagvattenutredningen bör uppdateras för att bättre överensstämmer med projektets planhandlingar. Utredningen behöver också kompletteras med kartor, till exempel med gatuavsnitt och områden där marknivån behöver höjas för att skapa god marginal till grundvatten, för att öka tydligheten.

Infiltrationsytor bör markeras tydligare på plankartan. SVOA investering tycker att en yta på plankartan ska reserveras för våtdammen.

En hydrodynamisk modellering, där tidsaspekten inkluderas, rekommenderas. Plankartan bör kompletteras med nivåer för entréer och färdigt golv som möjliggör en säker skyfallshantering.

Plankartan bör kompletteras med höjder eller de ytor inom plankartan som avses som skyfallsytor för att säkerställa skyfallshantering i detaljplanen. Eventuellt kassetmagasin för skyfallshantering bör markeras som teknisk anläggning i plankartan med beskrivning om anläggningens djup.

En elnätsstation och pumpstation förslås i södra delen av detaljplaneområdet. Höjdsättning av dessa viktiga funktioner är viktig för att inte riskera att de översvämmas och slutar fungera vid stora regn och skyfall.

Skyfallsanalysen presenterar ett scenario med avdrag för ledningsnätets kapacitet motsvarande ett 20-årsregn. SVOAs ledningsnät är dimensionerat för ett 10-årsregn utan klimatkompens. Scenariot med avdrag för 20-årsregn bör inte redovisas i utredningen.

SVOA:s dagvattenledningar ansluter direkt efter Ulvsundavägen till Savab:s ledningsnät för dagvatten. Savab har kapacitetsproblem på delar av ledningsnätet nedströms. En utredning pågår av befintligt ledningsnät för att se om SVOA kommer att behöva anordna ytterligare fördröjning för exploateringen i Bromstensgluggen. Om ytterligare fördröjning visar sig nödvändig behöver plats för denna reserveras i plankartan. Skyfallsåtgärder kommer behöva ha strypning på utflöden, före anslutning till SVOA:s ledningsnät.

SVOA investering skriver att en förutsättning för detaljplanens skyfallshantering är att skyfallsvatten som kommer från Sundbyberg hanteras utanför detaljplanen. För att föreslagen detaljplan ska kunna genomföras är det extremt viktigt att ett avtal sluts med Sundbybergs kommun som säkerställer att sådana åtgärder genomförs.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Hela parkmarken bedöms vara en yta för infiltration, även om markens genomsläpplighet är låg till medelhög. Parkmarken har relativt få hårdgjorda ytor. Vid större regn leds vattnet till nedsänkta ytor för skyfallshantering. Plankartan kompletteras med en illustration av utbredningen av skyfallsytorna till granskningsskedet.

Dagvattenutredningen kompletteras avseende grundvattennivåerna i förhållande till föreslagna dagvatten- och skyfallsanläggningar.

Plankartan kommer eventuellt att kompletteras med bestämmelse om lägsta höjd för färdigt golv gällande elnätstationen och pumpstationen. Skyfallsutredningen ska kompletteras med separat analys om dessa tekniska anläggningar.

SVOA avfall

SVOA avfall informerar om att all insamling av förpackningar ska (enligt nya förordningen SFS 2022:1274) ske fastighetsnära år 2027. Därför bör det planeras och möjliggöras för källsortering av förpackningar. Detta bör uppmärksammas i planbeskrivningen. SVOA förordar att alla fraktioner som behöver samlas in fastighetsnära ska listas i planbeskrivningen för att det ska bli tydligt för byggaktörerna.

SVOA hänvisar till *Projektera och bygg för god avfallshantering* för vidare vägledning och krav.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Yttrandet noteras.

Sundbyberg avfall och vatten, Savab

Savab skriver att en förtätning, utan dagvattenåtgärder, av Bromsten kommer att innebära ett ökat dagvattenflöde till Sundbyberg. Risk finns för ytterligare belastning på den redan översvämningsdrabbade Råstabäcken men också för ökad mängd föroreningar till recipienten Brunnsviken. Ett ökat flöde kan också innebära kapacitetsbrist i mottagande dagvattenledning på Sundbybergs sida. Åtgärder behöver anpassas för att inte orsaka skador i Sundbyberg eller belasta Råstabäcken med ett större flöde än vi har idag.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stockholms stad instämmer i bedömningen att ett ökat flöde kan innebära kapacitetsbrist på Sundbybergs sida. Till granskningsskedet kommer fördröjande åtgärder att behöva studeras vidare för att minimera risken för kapacitetsbrist. Vidare samordning kommer att ske med Sundbybergs stad.

Ellevio AB

Ellevio har två 220 kV-kabelförband som löper parallellt längs västra sidan av Ulvsundavägen och korsar sedan över till Rissneleden. Markarbeten av alla slag ovan och i närheten av kabelstråket behöver detaljgranskas på förhand av Ellevio Regionnät.

Ellevios anläggningar måste ges förutsättningar för att funktion kan upprätthållas även med avseende på drift- och underhållsåtgärder. Av mer långsiktiga elförsörjningsskäl förespråkar Ellevio att E-områden inte förses med begränsningsbestämmelser såsom prickad mark och byggrättskontur.

Ellevio områdesansvarig önskar fortsatt dialog avseende planens elförsörjning. Planerade effekter för såväl byggkraft som färdiga anslutningar behöver presenteras för Ellevio i god tid.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Yttrandet noteras.

Stockholm Exergi AB

Stockholm Exergi har inga ledningar inom aktuellt detaljplaneområde. För att försörja området med fjärrvärme behöver en längre ledningssträcka dras fram till området. Om så görs kan Stockholm Exergi erbjuda fjärrvärme.

Stockholm Exergi har ingen erinran angående undermarksanläggningar.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande*Yttrandet noteras.***Postnord**

Postnord uppmanar att kontakta dem i god tid på för dialog gällande godkännande av postmottagning i samband med nybyggnation eller förändring av befintlig detaljplan.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande*Yttrandet noteras.***Miljöpartiet Järva**

Miljöpartiet Järva tycker att förslagets kvarter väster om Frodevägen är trevliga och fina. Hushöjden är väl anpassad till Rissnavägens terrasshus. Husen utmed Ulvsundavägen ger dock ett massivt och enformiga intryck. Där finns även risk att trafikbullret ökar markant av ekoeffekter mellan husen och garagebyggnaden på Rissnesidan. Höghuset vid cykelbron tycker de är positivt och en del i en varierad bebyggelse.

De tycker att det är viktigt att:

- Antalet lägenheter inte blir fler än att den sociala kvaliteten bibehålls och inte leder till social segregation
- Hyres- och bostadsrätter blandas i de olika kvarteren
- Det finns lägenheter med blandade storlekar för såväl enpersonshushållet som storfamiljen
- Det finns lägenheter i blandade prisklasser för de som flyttar till sin första lägenhet och de som vill göra en boendekarriär
- Lägenheterna byggs arkitektoniskt lockande
- Solinflödet i lägenheterna och på gårdarna inte hindras av för höga hus
- Balkongerna planeras och placeras för att främja det sociala umgänget
- Fornminnen ska sparas och bli en del av grönytor
- GC-bron byggs tillräckligt bred så att den kan göras inbjudande med grönska där vilda djur kan passera
- En levande och trygg lokalgata skapas längs med Ulvsundavägen
- Området görs tillgängligt för bra kollektivtrafik
- Området inte störs av bullret från den ökande trafiken i samband med bygget av Bromstensgluggen och Bromstensstaden
- Barnen på förskolan har tillräcklig lekyta inomhus och utomhus. Gårdens storlek bör vara 30-40 kvm/barn
- Möjlighet för olika utförare på förskolan begränsas om man bara har en stor enhet

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret bedömer inte att det föreslagna antalet lägenheter leder till social segregation. I planförslaget finns en blandning av upplåtelseformer. Exakt hur denna fördelning kommer att se ut styrs inte i detaljplan. Inte heller lägenhetsstorlekar eller bostadspriser kan styras i en detaljplan.

Utformningen och gestaltningen av den nya bebyggelsen kommer att studeras vidare till granskningsskedet.

Solstudier görs under planprocessen för att säkerställa dagsljus till nya bostäder.

Anpassning har gjorts till fornminnen och frågan kommer att fortsätta att studeras till granskningsskedet.

Den exakta utformningen av GC-bron är inte studerad än. I dagsläget finns inga planer på ekodukt.

Planförslaget innebär god tillgänglighet till Rissne t-bana, Rinkeby t-bana samt Spånga pendeltågsstation.

Bullerfrågan kommer att studeras vidare till granskningsskedet.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att förskolegården är tillräckligt stor då det finns stora grönområden i direkt anslutning till förskolan.

Sakägare enligt fastighetsförteckning**Boende i närområdet**

Boende protesterar mot planerat bygge. Boende skriver att förslaget kommer att påverka de som bor i området och förstöra mycket för de boende. Oro finns att lugnet och skogen försvinner och fastigheternas värden kommer att sjunka.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret bedömer att förslaget kommer att innebära ett positivt tillskott för de närboende då det innehåller nya parker och möjligheter för rekreation.

Boende i närområdet

Boende vill uppmärksamma staden på farlig vägrenskörning vid Ulvsundavägens avfart mot Bromsten. Boende föreslår en lösning och är beredd att stå till tjänst med mera förtydligande information.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret har kännedom om den befintliga trafiksituationen i området.

Boende i närområdet

Boende motstrider planen tills dess att trafikproblemen i Bromsten är lösta. Det måste göras först. Planen är ogenomtänkt. Det saknas en skola när det finns mark att bygga en på. Idrottsplatsen bör placeras mer centralt i området för att öka tryggheten.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

En trafikutredning har tagits fram inför samrådet. Planförslaget är anpassat utifrån slutsatserna i utredningen. Inför granskningsskedet av detaljplanen kommer trafikfrågorna i området att utredas mer i detalj och trafikutredningen kommer att kompletteras. Förskola planeras i området. Stadsbyggnadskontoret bedömer att idrottsplatsen och förskolan är väl placerade. Då det krävs stora ytor för dessa verksamheter är det inte lämpligt att placera dessa centralt i området.

Boende i närområdet

Boende tycker att grönområdet ska få vara kvar och inte bebyggas. Om det måste byggas menar boende att man bör bygga lägre, mindre hus eller radhus i enklang med naturen.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Planförslaget har utgått från att bidra till Stockholms bostadsmål utifrån platsens förutsättningar. Planområdet angränsar både till ett storskaligt gaturum och lägre villabebyggelse. Planförslaget har anpassats för att både kunna tillskapa en ny bebyggelsefront mot Ulvsundavägen och även möta upp den lägre bebyggelsen på ett anpassat sätt. Stadsbyggnadskontoret kommer att arbeta vidare med gestaltungsfrågorna till granskningsskedet.

Boende i närområdet

Boende tycker att planen innehåller för många bostäder. Många kommer att ha bil och det blir svårt att parkera. Man behöver bevara grönområdet.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Antalet parkeringsplatser är anpassat efter den föreslagna bebyggelsens geografiska läge. Med den nya bron till Rissne kommer tillgängligheten till kollektivtrafik att öka. Förslaget har anpassats till omgivande naturmark.

Övriga, ej sakägare**Boende**

Boende är positiv till planen och tycker man kan bygga ännu högre och mer stadsmässigt.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Bebyggelsens utformning och gestaltning har anpassats till stads- och landskapsbilden i området. Stadsbyggnadskontoret kommer att arbeta vidare med gestaltungsfrågorna till granskningsskedet.

Boende

Boende tycker det är bra med en gång- och cykelbro till Rissne och att man bygger i Bromstensgluggen. Boende tycker också att man bör blanda bebyggelsen mer med stadsradhus eller liknande för att mixa bebyggelsen.

Boende påpekar att trafik är ett problem på Duvbovägen och Rissnavägen. På- och avfarter till Ulvsundavägen behöver ses över. Skall Rissnavägen kopplas in på området måste det ske fartsänkande åtgärder.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Bebyggelsens utformning och gestaltning har anpassats till stads- och landskapsbilden i området. Stadsbyggnadskontoret kommer att arbeta vidare med gestaltungsfrågorna och ta fram ett arkitekturprogram för projektet. Trafikfrågorna kommer att utredas vidare till granskningsskedet.

Boende i närområdet

Boende framför vikten av att anpassa trafiksituationen. Boende är rädd att Duvbovägen med småhus, förskola, skola och lekplats kan bli en genomfartsled.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Trafikfrågan kommer att utredas vidare inför granskningsskedet.

Boende

Boende vill försäkra sig om att man har planerat för skola och barnomsorg och att det finns plats för skola och förskola i stadens planer.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

En förskola om åtta avdelningar planeras i den norra delen av området mot Rissneskogen. En ny grundskola (F-6) planeras på Bromstens IP.

Boende, Idun 26

Föreslår en busslinje/ringlinje Rissne - Spångastation via Rissnavägen. Boende informerar att det finns en bäck i området med salamandrar som måste bevaras.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Frågan om en ny busslinje diskuteras för närvarande med Trafikförvaltningen (SL). Flera alternativa åtgärder för att ta hänsyn till vattensalamandrarna är under utredning.

Boende i närområdet

Boende undrar varför det inte planeras en skola. Ihop med övriga planer för Bromstensstaden förefaller det illa planerat att inte använda marken för en skola istället för att knäpa på Bromstens IP. Bromstens IP är en plats där folkhälsa och integration inte bara är fina ord utan händer på riktigt.

Boende framför också att fördelningen bostadsrätter/hyresrätter bör vara 50/50

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Det finns i nuläget inte behov av en grundskola inom planområdet. Däremot planeras en större förskola om åtta avdelningar. Planförslaget innebär att 65% av bostäderna avses upplåtas som hyresrätter och 35% som bostadsrätter. Upplåtelseformen regleras inte i detaljplanen.

Boende

Boende tycker det är ett bra förslag. Men, kvarteren bör vara slutna för buller och för att vara privat. Mer av naturparken bör bebyggas. Det bör vara så gång- och cykelvänligt som möjligt.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Bullerfrågan kommer att utredas vidare till granskningsskedet. Stadsbyggnadskontoret bedömer inte att det är lämpligt att bebygga mer av naturmarken i området. En ny gång- och cykelbro planeras till Rissne. Därutöver innehåller planförslaget ett regionalt cykelpendlingsstråk i nordsydlig riktning (utmed gata 9).

Boende i närområdet

Boende tycker att förslaget är bra men att några delar är ogenomtänkta. Hur kommer trafiken att fungera i Bromsten? Grönnytor för sport/idrott är för små. Varför planerar man inte för radhus? En gång- och cykelbro till Sundbyberg vore toppen men hur realistiskt är det?

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Trafikfrågan kommer att utredas vidare inför granskningsskedet. Bebyggelsens utformning och gestaltning har anpassats till stads- och landskapsbilden i området. En ny gång- och cykelbro planeras till Rissne. En liknande bro mellan Rinkeby och Stora Ursvik har nyligen genomförts.

Boende, Idun 26

Boende önskar att man sätter upp ett bullerplank eller en jordvall längs med Ulvsundavägen. GC bron bör skyddas från buller och vara bred men inte avsett för biltrafik.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret noterar önskemålet om ett bullerplank mot Ulvsundavägen. Gång- och cykelbron är inte avsedd för biltrafik.

Boende i närområdet

Motsätter sig byggnation i området. Staden måste ta ett ordentligt omtag gällande infrastrukturen i området först. Långa bilköer är ett problem i Bromsten. En in- utfart direkt till gluggenområdet behövs. Boende är oroliga för byggtrafik och tillhörande buller och vibrationer. Parkering är ett problem. Det verkar inte vara avhjälp i gluggen.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Parkeringsfrågan har utretts inför samrådet. Antalet parkeringsplatser bedöms vara tillräckligt i förhållande till planområdets geografiska läge. Tillgängligheten till kollektivtrafik kommer att öka till följd av den planerade gång- och cykelbron till Rissne. Trafikfrågan kommer att utredas vidare inför granskningsskedet.

Boende

Tycker det är positivt att området förnyas och att det byggs nya bostäder. Men tycker däremot inte att hänsyn har tagits till en helhetsbild och att antaganden som gjorts är felaktiga/föråldrade. Nya och uppdaterade mätningar och utredningar bör göras för kommunikation och trafik, trafiksäkerhet, buller och hälsa, natur och grönområde, skola och föreningsliv med mera innan planeringen fortsätter.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Inför samrådet har trafik, buller, naturmiljö samt skolbehov utretts. Planförslaget tillåter lokaler i bottenvåningen i samtliga bostadskvarter. Trafikfrågan kommer att utredas vidare inför granskningsskedet.

Boende

Boende skriver att flera bostäder inte behövs i Bromsten. Boende vill bevara grönområdet.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Planförslaget möjliggör ett betydande bostadstillskott. Nya parker och rekreationsmöjligheter tillkommer med planförslaget. Tillgången på grönområden är fortsatt god i närområdet.

Boende

Boende vill inte att grönområdet byggs bort. Hundägare behöver strövområden. Gång- och cykelbro över Ulvsundavägen är bra.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Planförslaget innebär nya parker och rekreationsmöjligheter.

Tillgången på grönområden är fortsatt god i närområdet.

Boende i närområdet**Boende tycker att:**

- det inte ska planeras för fler än 650 lägenheter
- att höjden bör begränsas till max 6 våningar med undantag för kvarter H och höghusförslaget vid bron
- att översta våningen ska dras in från fasad minst 1,6 m
- att fasaderna hellre ska inspirera än skämma
- att det som politikerna beslutat i fullmäktige ska vara 50 procent hyresrätter och 50 procent bostadsrätter i blandat bestånd
- att husen bör anpassas till fornminnen så att de kan sparas och bli en del av grönytorna
- att fler solbelysta lägenheter bör skapas
- att bron ska planeras för bil och buss till Rissne.
- att lokalgatan längs med Ulvsundavägen bör vara levande och trygg.
- att det bör bli fler förskolor med färre avdelningar
- att fler klimatfrämjande åtgärder bör ingå för att minska buller och turbulensvindar, öka sol- dagsljus, skapa mer plats för fler träd i gaturummet och fler lokaler för handel, service, arbetsplatser med mera

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Bebyggelsens utformning och gestaltning har anpassats till stads- och landskapsbilden i området. En blandning mellan bostadsrätter och hyresrätter föreslås, men regleras inte i detaljplanen.

Bebyggelsen har anpassats till befintliga fornlämningar.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att den föreslagna bebyggelsen har tillräckligt goda solljusförhållanden.

Stadsbyggnadskontoret utreder utformningen av bron till Rissne. Planförslaget innebär att entréer ska skapas mot Ulvsundavägen vilket är positivt ur trygghetssynpunkt.

Stadsbyggnadskontoret bedömer inte att det finns behov för fler förskolor inom planområdet. Förskolebehovet har stämts av med stadsdelsförvaltningen, som ansvarar för förskoleplaneringen.

Bullerfrågan kommer att studeras vidare till granskningsskedet. Samtliga nya gator planeras med trädrader. Planförslaget innebär att lokaler tillåts i samtliga bostadskvarter.

Boende i närområdet

Boende skriver att det saknas en fungerande trafiklösning till och från väg 279. Området trafikeras av ett stort antal cykelpendlare. Det är positivt med en bro till Rissne men det saknas en bra cykelled som möjliggör en effektiv pendling österut mot Sundbyberg och Stockholm. Det framgår inte hur en trygg situation för gående och cyklister tillgodoses.

Boende tycker inte att de planerade byggnaderna passar in i omgivande bebyggelse. De nya byggnaderna kommer att bli mycket högre än nuvarande bebyggelse i området. Det finns gott om utrymme enligt boende för att inte bygga så högt och ändå uppnå målet om 800 bostäder.

Boende tycker att idrottsanläggningen skulle passa bättre i närheten av Rissneskogen och befintligt elljusspår.

Det måste göras en ordentlig miljöutredning.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Ett regionalt cykelstråk med hög standard planeras inom planområdet. Därutöver planeras flera säkra gång- och cykelstråk inom planområdet.

Bebyggelsens utformning och gestaltning har anpassats till stads- och landskapsbilden i området. En naturmiljöutredning har tagits fram inför samrådet. Planförslaget är anpassat till slutsatserna i utredningen.

Boende i närområdet

Boende vill bevara grönområdet och tycker staden bör anpassa projektet bättre till platsen. Boende skriver att det finns plats för lägenhetskompex på andra platser i Stockholms kommun. Varför lägga de här där infrastrukturen inte fungerar på grund av för få vägar och för lite plats för fler bilar?

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Bebyggelsens utformning och gestaltning har anpassats till stads- och landskapsbilden i området. Trafikfrågan kommer att utredas vidare inför granskningsskedet.

Boende

Boende är positiv till att stora delar av Rissne skog och parkmiljön i närheten sparas. Många nya bostäder i den outnyttjade delen av området är positivt.

Boende påpekar att cykelbanan på Frodevägen inte uppfyller breddmått enligt stadens Cykelplan. Hen tycker att det bör planeras för cykelbana på båda sidor vägen.

På föreslagen GC-bro över Ulvsundavägen behövs en bredare cykelbana. Bron bör planeras med en beläggning som inte blir hal vintertid.

Cykelpendlingsstråket parallellt med Ulvsundavägen är onödigt smalt. Det har en bredd på 3,25 meter vilket är den lägsta standarden enligt regionala cykelplanen och stadens cykelplan. Att planera för minimimått vid nyexploatering är onödigt snålt och motverkar stadens mål om ökad cykling.

Cykling på övriga gator planeras i blandtrafik, vilket inte är gynnsamt för barns och ungas cykling. I praktiken kommer det innebära att cyklister (och elsparkcyklister) färdas på trottoarer vilket skapar konflikter och farliga situationer.

Cykelstråken behöver studeras för att möjliggör kopplingar mellan befintliga nät och målpunkter. De ska planläggas med tillräckligt finmaskig cykelinfrastruktur för att hela cykelresan ska vara framkomlig, trygg och säker.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Cykelbanan på Frodevägen är planerad att bli 2,5 m bred vilket motsvarar stadens rekommenderade minimimått för dubbelriktad cykelbana i huvudnät. Stadsbyggnadskontoret bedömer att denna cykelbana är tillräcklig då dubbelriktad trafik möjliggörs.

Utmed Ulvsundavägen är cykelpendlingsstråkets bredd 3,25 m vilket bedöms som tillräckligt brett på denna sträcka. Gång- och cykelbrons utformning är fortfarande under utredning.

Cykelbana planeras på de viktigaste stråken i planområdet. Blandtrafik blir endast aktuellt på kortare sträckor såsom tvärgatorna mot gatan 9/Dikesvägen. Sammantaget innebär planförslaget en betydande förbättring av cykelinfrastrukturen i området.

Boende

Boende skriver att antalet bostäder i Bromsten kommer att öka från cirka 2500 idag till 6000 inom sex till sju år. Boende undrar vad en rimlig exploatering i området är? Boende poängterar att det inte är en positiv erfarenhet att leva och bo i ett område med byggaktivitet och trafik i flera år.

Boende är orolig för trafik i Bromsten. Hen tycker att trafikutredningen för Bromstensgluggen inte är konsekvent, har använt gammalt underlag och har många fel. Boende tycker en stor del av gammal data i utredningen används för att simulera framtidens trafikflöden. Dessutom är siffrorna inkonsekventa i olika delar av utredningen. Boende kallar det för en lek med siffror som inte är hämtade ur verkligheten.

Boende ser problem med att Bromstensgluggen planeras med bara två in- och utfarter från området. Redan idag bildas långa köer i båda riktningar på Duvbovägen och Ulvsundavägen nära Frodevägens anslutning.

Rissnavägen har trafikproblem idag. Många fordon kör med för hög fart. Trafiksäkerheten på Rissnavägen måste bli bättre.

I utredningen antas Frodevägen få merparten av den tillkommande trafiken. Eftersom Rissnavägen ligger centralt i förhållande till huskropparna frågar LS om inte Rissnavägen blir den närmaste in- och utfarten för en majoritet av bostäderna? Antalet bilar som bedöms använda Rissnavägen är alldeles för litet, i utredningen endast fem procent. Det är högst sannolikt att fler väljer Rissnavägen som smitväg i framtiden.

Boende skriver att utmaningar och problem i trafikflödet som utredningen identifierar förminskas i betydelse och inga konkreta lösningar anges för att avhjälpa dem. Inför stora exploateringsprojekt vore det bättre att först avhjälpa brister i det befintliga trafikflödet samt stärka upp trafiksäkerheten för gång och cykeltrafikanter. När det är klart kan nybyggnation bli ett välkommet inslag i stadsdelen och inte ske på bekostnad av inskränkningar för människor som redan bor i området.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Bebyggelsens omfattning har anpassats till stads- och landskapsbilden i området och till platsens förutsättningar. Trafikfrågan kommer att utredas vidare inför granskningsskedet.

Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret bedömer att planförslaget tillför stadskvalitéer i enlighet med översiktsplanens intentioner. Genom ny bebyggelse och ny utformning ska de lågt utnyttjade ytorna invid Ulvsundavägen omvandlas till kvarter och stadsgator där människor vill bo, arbeta, vistas och mötas. Med en ny bro mot Sundbyberg så kopplas Spånga ihop med Rissne. Bebyggelsens utformning kommer att utvecklas vidare inför granskningsskedet. Med

anledning av detta kommer ett arkitekturprogram att tas fram för projektet.

Utifrån inkomna synpunkter har intressekonflikt identifierats mellan allmänintresset att till skapa fler bostäder och behovet av det befintliga grönområdet. En betydande del av de inkomna yttrandena berör den befintliga trafiksituationen i närområdet samt den trafikutredning som tagits fram inför samrådet. Därutöver berör flera synpunkter anpassningen till den befintliga bebyggelsen som angränsar till området. Flera av remissinstanserna har pekat på den delvis komplicerade skyfall- och bullersituationen i området och önskat justeringar av planförslaget.

En stor del av de inkomna yttrandena från sakägare och övriga berör den befintliga trafiksituationen i området. Det finns befintliga trafikproblem i området idag och flera boende anser att dessa behöver avhjälpas innan ny bebyggelse kan tillkomma. Inför granskningsskedet kommer staden att utreda trafikfrågorna vidare.

Trafiken på Ulvsundavägen innebär att området idag är kraftigt bullerstört. Bebyggelsen mot Ulvsundavägen får höga bullernivåer invid fasad. I samrådsförslaget har detta delvis lösts genom tekniska åtgärder vid fasad. Länsstyrelsen har haft synpunkter på att tekniska lösningar krävs för en för stor del av de planerade bostäderna. Till granskningsskedet kommer stadsbyggnadskontoret att se över bebyggelsens utformning och planlösningar för att minska andelen lägenheter som kräver tekniska åtgärder. Höga vattennivåer uppstår idag vid skyfall. Översvämningsrisken i samrådsförslaget hanterats genom skelettjordan i gatorna samt skyfallsytor i de två planerade parkerna. Länsstyrelsen har efterfrågat att de planerade ytorna illustreras tydligare. Stadsbyggnadskontoret kommer att fortsätta studera skyfallsfrågan och precisera åtgärderna vidare till granskningsskedet.

Med ovanstående revideringar inför granskningen, bedömer kontoret att en lämplig avvägning har gjorts mellan allmänna och enskilda intressen.

Föreslagna förändringar

Med anledning av de synpunkter som framförts under samrådet kommer följande frågor att studeras vidare:

- Utformning av bebyggelsen utifrån bullerproblematiken.
- Dagvatten och skyfall.
- Utformning och gestaltning av bebyggelsen.
- Trafiklösningar inom planområdet.

Kontoret föreslår att förslaget ändras så att bebyggelsen bättre hanterar den befintliga bullerproblematiken. Därutöver behöver skyfallslösningarna konkretiseras och redovisas tydligare i planhandlingarna till granskningsskedet. För att utveckla gestaltningen av bebyggelseförslaget kommer ett arkitekturprogram att tas fram. Slutligen behöver trafikfrågorna utredas vidare och eventuella justeringar av planförslaget göras för att på bästa sätt hantera den tillkommande trafiken.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att ovanstående revideringar innebär en lämplig avvägning mellan olika intressen.

Louise Heimler
planchef

Christoffer Jusélius
stadsplanerare